

Ramon Calsina (1901 - 1992) **Ramón Calsina (1901 - 1992)**

Dr. R. Balius i Juli

Els mesos de gener i febrer d'enguany, s'ha presentat a la sala d'art La Pinacoteca de Barcelona, una Exposició-Homenatge a Ramon Calsina i Baró.

Ramon Calsina nasqué l'any 1901 al Poblenou, barri barceloní que aleshores acollia a importants indústries del ram metal·lúrgic i tèxtil. Els seus pares eran flequers i en el negoci el pare pastava i enforjava, la mare venia pa en una botiga veïna de l'obrador i durant bastants anys el petit Ramon actuà com ajudant de forner i repartidor. Aquests anys de modesta infantesa s'enriquieren per la lectu-

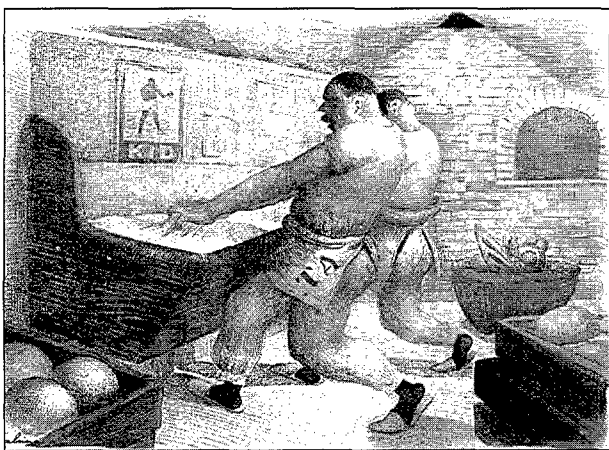

Figura 1. "El pastador de pa". Dibuix acolorit sobre paper (1958).

Figura 1. "El amasador de pan". Dibujo coloreado sobre papel (1958).

Durante los meses de enero y febrero, se ha presentado en la sala de arte La Pinacoteca de Barcelona, una Exposición-Homenaje a Ramón Calsina i Baró.

Ramón Calsina nació el año 1901 en el Poblenou, barrio barcelonés que por entonces acogía importantes industrias del ramo metalúrgico y textil. Sus padres eran panaderos y en el negocio el padre amasaba y cocía el pan, la madre lo vendía en una tienda vecina a la panadería y a lo largo de muchos años el pequeño Ramón actuó como ayudante de panadero y repartidor. Estos años de modesta infancia se enriquecieron con la lectura de libros de ensueño y aventura -Los viajes de Gulliver de Jonathan Swift y Las aventuras de Robinson Crusoe de Daniel Defoe, entre otros-, por pequeñas cosas y objetos simples como una peonza gigante, los cromos de las pastillas de chocolate, la sopera casera de la "escudella" diaria o por la inusitada contemplación de un concurso de globos aerostáticos. Todas estas vivencias junto con aspectos urbanísticos de su barrio, como las chimeneas de las fábricas, la espectacular torre de las aguas o los gasómetros, se reflejan de forma continuada en toda su extensa obra artística.

A los doce años ingresa en la Academia Baixas de dibujo y acude a las clases nocturnas de **Llotja** (Escuela de Artes y Oficios). Puede matricularse en esta escuela de arte al alcanzar la edad reglamentaria el año 1915. Este mismo año comienza a trabajar en la Casa Espinagosa de vidrieras artísticas y gravados, en donde se inició como aprendiz, barriendo y yendo a buscar agua a la fuente, hasta

Figura 2. "Travesses". Dibuix sobre cartró.
 Figura 2. "Quinielas". Dibujo sobre cartón.

ra de llibres de somni i d'aventura –Els viatges de Gullivert de Jonathan Swift i Les aventures de Robison Crusoe de Daniel Defoe, entre d'altres–, per petites coses i objectes banals com una baldufa gegant, els cromos de les preses de xocolata, la sopera casolana de l'escudella diària o per la inusual contemplació d'un concurs de globus aerostàtics. Totes aquestes vivències junt a aspectes urbanístics del seu barri, com les xemeneies de les fàbriques, l'espectacular torre de les aigües o els gasòmetres, es reflecteixen de manera continuada en tota la seva extensa obra artística.

Als dotze anys ingressa a l'Acadèmia Baixas de dibuix i acudeix a les classes nocturnes de Llotja (Escola d'Arts i Oficis). Pot matricular-se en aquesta escola d'art al complir l'edat reglamentària l'any 1915. Aquest mateix any comença a treballar a la Casa Espinagosa de vidrieres artístiques i gravats, on s'inicià com aprenent, escombrant i anant a buscar aigua a la font, fins arribar a mestre vitraller. A Llotja guanyà diferents premis de dibuix artístic i és a les darreries de 1926 que fou guardonat amb el premi Fortuny, per un nu del natural. Fou precisament aquest any, un cop acabat el servei militar,

llegar a maestro vidriero. En Llotja ganó diferentes premios de dibujo artístico y es a finales de 1926 que fue galardonado con el premio Fortuny, por un desnudo del natural. Fue precisamente este año, una vez finalizado el servicio militar, que decide dedicarse totalmente al arte. De momento trabaja en dibujo humorístico y colabora en revistas como **L'Esquella de la Torratxa, La Campana de Gràcia** y **Poblenou**.

El año 1927 participa en un concurso de carteles convocado por el Coñac Barbier y su trabajo no pasa desapercibido para el crítico de La Publicitat, Feliu Elias (Joan Sacs), que le dedica un elogio y le califica de cartelista genial. Una pensión otorgada por la Fundación Ramon Amigó Cuyàs, le permite realizar un viaje por el centro y sur de España y gracias a una beca de la misma Fundación, obtenida el año 1930, puede permanecer un año en París, participando con éxito en el **Salon des Superindependents** y en el **Salon des Humoristes**. De nuevo en Barcelona es nombrado ayudante meritorio (sin sueldo) de la asignatura de Dibujo del natural y del antiguo, de Llotja.

Intervino en el concurso **Barcelona vista por sus artistas**, con un óleo de gran formato, denominado **La Carga**, que sin duda es una de sus obras más

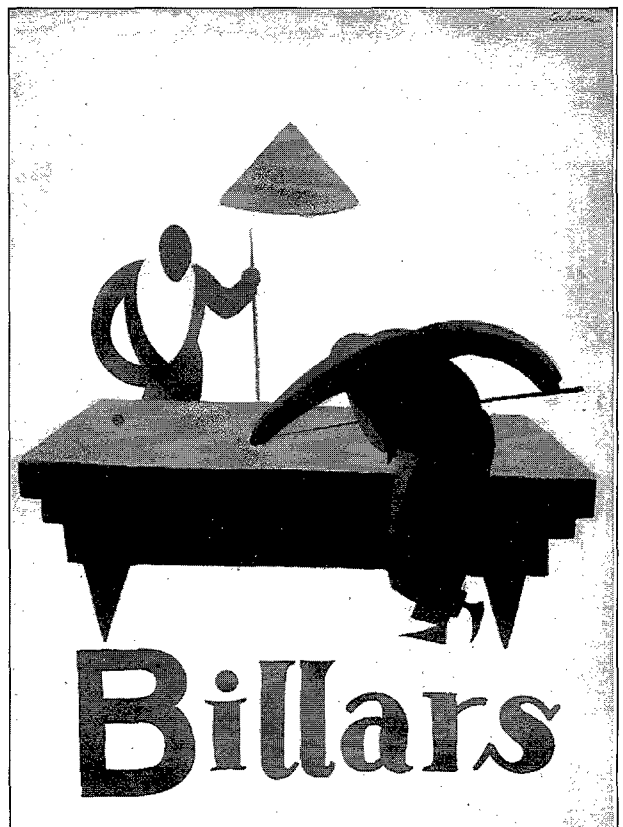

Figura 3. "Billars". Cartel (1926).
 Figura 3. "Billares". Cartel (1926).

que decideix dedicar-se totalment a l'art. De moment treballa en dibuix humorístic i col·labora en revistes com **L'Esquella de la Torratxa**, **La Campana de Gràcia** i **Poblenou**.

L'any 1927 participa en un concurs de cartells convocat pel Cognac Barbier i el seu treball no passa desapercebut pel crític de La Publicitat, Feliu Elias (Joan Sacs), que li dedica un elogi i el tracta de cartellista genial. Una pensió otorgada per la Fundació Ramon Amigó Cuyàs, li permet realitzar un viatge pel centre i sud d'Espanya i gràcies a una beca de la mateixa Fundació, obtinguda l'any 1930, pot anar un any a París, on participà amb èxit al **Salon des Superindépendents** i al **Salon des Humoristes**. Tornat a Barcelona es nomenat ajudant meritori (sense sou) de l'assignatura de "Dibujo del natural y del antiguo", de Llotja.

Intervé en el concurs **Barcelona vista pels seus artistes**, amb un oli de gran format, anomenat **La Càrrega**, que sens dubte és una de les seves obres més cabdals. Una exposició a la Sala Parés, mereix l'aplaudiment d'Opisso, amb la frase "això es pintura". Després la Guerra Civil, l'exili a França, el retorn a Catalunya i les injustícies de postguerra: és expulsat de Llotja i del Cercle Artístic.

Torna a treballar i a exposar en diferents galeries, encara que obté crítiques més aviat desfavorables, influenciades per que el seu art es considera en aquells moments poc ortodox. L'any 1957 se li dedica una exposició antològica a les Galeries Syra i per subscripció els seus amics compren el quadre **Interior de l'estudi** i el regalen al Museu d'Art Modern de Barcelona. Precisament en aquest estudi, situat al carrer Comtal, es reunien un grup de vells amics per parlar de la petita història del seu barri i de les gestes de l'equip del Poblenou, el Júpiter Futbol Club.

D'ençà de 1960 exposa regularment a La Pinacoteca. Guanya l'any 1964 el prestigiós premi de dibuix **Ynglada-Guillot** i el 1965 un premi en el concurs del **Deporte en las Bellas Artes**. El 1984, d'arran una crida signada per un grup d'intel·lectuals catalans –Calders, Artis Gener, Benguerel, Oliver, Pedrolo, Espinàs, etc.– la Caixa de Barcelona amb el patrocini del Departament de Cultura de la Generalitat, organitzà una Exposició d'Homenatge amb prop de vuitanta obres entre pintures, dibuixos i obra gràfica. En 1990 rep el preuat guardó de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

Al llarg de la seva perllongada vida artística, Calsina conreà el dibuix sobre paper o sobre cartró, el cartellisme, l'il·lustració de llibres (el Quixot, les obres d'Alan Poe, el Pickwick de Dickens, etc.) i la pintura a l'oli. En aquesta última vessant si poden trobar extraordinaris retrats, natures mortes, flors, i una inacabable quantitat d'obres sobre temàtiques variades i inversemblants, en les quals no falten els records d'infantesa amb imatges de globus, sopeses o xemeneies com a contrapunt. L'obra de Calsina ha estat poc compresa, ja que mentre que per a

Figura 4. "Patinatge sobre gel". Oli sobre tela (1935).

Figura 4. "Patinatge sobre hielo". Óleo sobre tela (1935).

importantes. Una exposició en la Sala Parés, mereix el aplauso de Opisso con la frase "esto es pintura". Después la Guerra Civil, el exilio en Francia, el retorno a Cataluña y las injusticias de postguerra: es expulsado de Llotja y del Círculo Artístico.

Vuelve a trabajar y a exponer en diferentes galerías, aunque obtiene críticas algo desfavorables, ya que su arte se considera en aquellos momentos poco ortodoxo. El año 1957 se le dedica una exposición antológica en las Galerías Syra y por suscripción sus amigos compran el cuadro **Interior del estudio** y lo regalan al Museo de Arte Moderno de Barcelona. Precisamente en este estudio, situado en la calle Comtal, se reunían un grupo de viejos amigos para hablar de la pequeña historia de su barrio y de las hazañas del equipo del Poblenou, el Júpiter Futbol Club.

A partir de 1960 expone regularmente en La Pinacoteca. Gana en el año 1964 el prestigioso premio **Ynglada-Guillot** y en 1965 un premio en el concurso del **Deporte en las Bellas Artes**. El 1984, a raíz de un llamamiento firmado por un grupo de intelectuales catalanes –Calders, Artis Gener, Benguerel, Oliver, Pedrolo, Espinàs, etc.– la Caixa de Barcelona con el patrocinio del Departament de Cultura de la Generalitat, organizó una Exposición de Homenaje con cerca de ochenta obras entre pinturas, dibujos y obra gráfica. En 1990 recibe el preciado galardón de la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

A lo largo de su prolongada vida artística, Calsina cultivó el dibujo sobre papel y sobre cartón, el cartelismo, la ilustración de libros (el Quijote, las obras de Alan Poe, el Pickwick de Dickens, etc.) y la pintura al óleo. En este último aspecto podemos encontrar extraordinarios retratos, naturalezas muertas, flores y una inacabable cantidad de obras

Figura 5. "Composició". Oli sobre tela (1965).
Figura 5. "Composición". Óleo sobre tela (1965).

uns és poètica i tendra, per a altres és difícil de classificar, perquè ni es surrealista, malgrat ser intensament imaginativa, ni es humorística, encara que en moltes ocasions es irònica i sarcàstica.

Si bé el seu fill explica haver-lo vist pujant al Matagalls als seixanta anys i jugar a futbol i nedar al setanta, creiem que Calsina no fou un esportista actiu. No obstant això, dins la seva producció si poden trobar motius esportius en algunes obres. Curiosament n'hem descobert mostres en totes les vessants de la seva obra: en dos dibuixos, en un cartell i en dos olis, un dels quals pertany a l'il·lustració del Pinckwick.

Un dels dibuixos, **El pastador del pa**, en el qual hi figura un cartell amb l'excel·lent imatge d'un boxejador, possiblement en Kid Tunero, fa referència a una fleca, sens dubte evoca records d'infància. L'altre dibuix que fa al·lusió a les **Travesses**, cal

sobre temàtiques variades a veces inverosímiles, en las cuales no faltan los recuerdos de infancia con imágenes de globos, soperas o chimeneas como contrapunto. La obra de Calsina ha sido poco comprendida, ya que mientras que para unos es poética y tierna, para otros es difícil de clasificar, porque no es surrealista, a pesar de ser intensamente imaginativa, ni es humorística, aunque en muchas ocasiones es irónica y sarcástica.

Si bien su hijo explica haberlo visto subiendo al Matagalls a los sesenta años y jugar a fútbol y nadar a los setenta, creemos que Calsina no fue un deportista activo. No obstante, en su producción pueden encontrarse motivos deportivos en algunas obras. Curiosamente hemos descubierto muestras en todas las vertientes de su obra: en dos dibujos, en un cartel y en dos óleos, uno de los cuales pertenece a la ilustración del Pinckwick.

interpretar-lo com una dura sàtira del significat que te l'esport per a molts. El cartell, **Billars**, és una mostra extraordinària d'estilització, senzilla, color i perfecta actitud dels protagonistes. L'oli **Els patinadors sobre gel**, es un pintura de gran realisme, que potzer escapa de les característiques genèriques de les obres de Calsina, probablement per les exigències literàries del llibre de Dickens. El quadre **Composició**, premiat en el concurs el Deporte en las Bellas Artes, que es troba a la Federació Catalana de Futbol, és típicament calsinia: una noia contempla des d'un terrat un partit de futbol, a la dreta del camp esportiu si veuen les cases d'un barri modest, una xemeneia i un gasòmetre, al fons la platja i la mediterrània. Sens dubte una panoràmica del seu Poblenou.

Calsina que morí als noranta-un anys, fou "un pintor massa poc conegut" com escibria Gerard Vergés a l'Avui l'any 1987, que no va entrar en el món de l'art internacional tal com merexia, perquè sempre va fugir del cercle dels marxants que formaven una "màfia d'interessos". Segons escriu en Ramon Calsina fill, "**fou un incansable treballador, amb un remarcable sentit de la responsabilitat, lliurat en cos i ànima a la seva única i autèntica vocació: la pintura**".

Uno de los dibujos, **El amasador de pan**, en el que figura un cartel con la excelente imagen de un boxeador, posiblemente Kid Tunero, se refiere a un horno de pan, evocando sin duda recuerdos de infancia. El otro dibujo que alude a las **Quinielas**, hay que interpretarlo como una dura sátira de lo que significa el deporte para muchos. El cartel **Billares**, es una muestra extraordinaria de estilización, sencillez, color y perfecta actitud de los protagonistas. El óleo **Los patinadores sobre hielo**, es una pintura de gran realismo, que quizás escapa de las características genéricas de las obras de Calsina, probablemente por las exigencias literarias de la obra de Dickens. El cuadro **Composición**, premiado en el concurso del Deporte en las Bellas Artes, que se encuentra en la Federación Catalana de Fútbol, es típicamente calsiniano: una muchacha contempla desde una azotea un partido de fútbol, a la derecha del campo deportivo pueden verse las casas de un barrio modesto, una chimenea y un gasómetro, al fondo la playa y el mediterráneo. Sin duda una panoràmica de su Poblenou.

Calsina que murió a los noventa y un años, fue "un pintor demasiado poco conocido" como escribía Gerard Vergés en el Avui el año 1987, que no entró en el mundo del arte internacional tal como merecía, porque siempre huyó del círculo de los marchantes que formaban una "mafia de intereses". Según escribe Ramón Calsina, hijo, "**fue un incansable trabajador, con un destacable sentido de la responsabilidad, dedicado en cuerpo y alma a su única y autèntica vocación: la pintura**".